

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

I ÅRG.

STOCKHOLM, 1 NOVEMBER 1912.

N:r 17.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ELISABETH KREY.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan i Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4. Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944. Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Distribuering i Stockholm:

Rikstel. Norr 535. Allm. tel. 209 68.

9 f. m.—7 e. m.

Prenumeration genom posten

Pris för 1912 75 öre. Lösnummer 5 öre.

» » 4:de kvartalet 25 öre.

För Utlandet 1 krona 75 öre i postanvisning till tidningens expedition. 4:de kvartalet 55 öre.

Annonspris: 20 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.

Rikstel. 456. Allm. tel. 604.

9 f. m.—7 e. m.

Intet er skönt uden det, som udfolder sig uden Tvang. Intet er skönt uden det, som er sandt og retfærdigt. Det kuede, det forkrøblede, det kunstigt i Væksten hæmmede er altid uskønt, og lige saa uskønt er det, som kvæler, som hæmmer og som kuer. Vi behandler vore Kvinders Aand som Kineserne deres Kvinders Fødder, og som Kineserne udfører vi denne Operation i Skønhedens og Kvindelighetens Navn.

Georg Brandes.

framlagd till påseende åtminstone 8 dagar före valet.

Alla F. K. P. R. runt om i de svenska stadssamhällena böra nu under november månad göra sitt bästa för att få kvinnorna att så talrikt som möjligt delta i dessa val. Det är så mycket härvidlag, som är ägnat att göra det svårt för kvinnorna; antalet röstberättigade kvinnor är överallt obetydligt i jämförelse med antalet män; de ha även genomgående låga röstetal; ofta sakna de lämpliga kandidater att samla sig om, ofta komma de sig icke för, när det gäller att göra sin talan hörd inom de parti- eller yrkes-korporationer, som ex officio ta hand om valrörelsen, även då de inom dessa korporationer bli vänligt och hyggligt bemötta, vilket icke alltid är fallet. Det är därför alldeles nödvändigt, att varje valår ånyo driva den mest energiska propaganda för kvinnornas deltagande i valen. Varken modlöshet eller blyghet eller dåligt exempel få avhålla kvinnorna från att härvidlag göra sin skyldighet; gent emot rösträtten gäller i särskilt hög grad, att endast medan vi kämpa för den, är den en rätt, sedan vi väl fått den, blir dess utövande en plikt. Så sant vi kvinnor äro medvetna om att vara i mångt och mycket olika männen, att vara böjda för att lägga huvudvikten inom det kommunala arbetet på andra områden än de som mest intressera männen, så sant få vi aldrig försumma att söka göra dessa våra synpunkter gällande till den yttersta graden av vår förmåga, även om vi veta att denna förmåga är tämligen inskränkt, både i numerisk väg och med avseende på vana och insikter. Ja, i detta sista avseende bör själva vår bristande förmåga vara oss en ytterligare sporre till energiskt arbete; ingen vet bättre än vi själva, att när det gäller direkt medborgerlig verksamhet, äro vi tillsvidare i stort sett både oövade och oerfarna, och ju djupare vi härvidlag känna våra brister,

dess allvarsammare böra vi sträva att avlägsna dem genom ihärdigt deltagande i sådan verksamhet överallt där vi ha möjlighet därtill. Dessutom kan det icke ofta nog upprepas, att det kommunala arbetet alltid är en god förskola för det politiska, och att den som är trogen i det lilla, därigenom bäst visar sig värdig att anförtros även det större.

Slutligen ha vi ett alldeles särskilt skäl att just detta år uppfordra kvinnorna att mera än någonsin anstränga sig för de kommunala valen. Detta gäller i första hand och huvudsakligen de städer, som icke deltaga i landsting, och där stadsfullmäktigevalet därför jämväl har en direkt politisk betydelse, men det gäller även, fast i mindre grad, de övriga. Dessa val erbjuda nämligen de kvinnor, vilka äro missnöjda med sitt partis hållning i frågan om politisk rösträtt för kvinnor, alltså högerkvinnorna, ett alldeles enastående tillfälle att demonstrera emot denna partiets hållning på ett sådant sätt, att det ej skadar partiet med hänsyn till dess övriga programpunkter. Dessa kvinnor ha nämligen här en möjlighet, som det vid landstingsvalen, där de visserligen äro röstberättigade, men ej valbara, är ytterligt svårt för dem att begagna sig av, — de kunna skilja sig från partiet och gå fram med egen lista, upptagande endast rösträttsvänliga högerkvinnornas namn. Den andra utvägen att inför sitt parti demonstrera sin rösträttsvänlighet, som ju alltid står högerkvinnorna till buds, att helt och hållet nedlägga sina röster, har dels det emot sig, att den drabbar partiet hårdare än de flesta önska och därigenom indirekt gynnar de andra partierna, dels även det att den är svår att exakt beräkna till sina verkningar. Genom att kvinnorna gå fram med egen lista, bör däremot partiets samlade röstetal i stadsfullmäktige icke lida någon minskning, och å andra sidan vinnes även en mä-

tare på, hur pass stark den kvinnliga fraktionen inom partiet i verkligheten är, vilket i framtiden kan vara mycket nyttigt att veta.

I de stora städer, vars stadsfullmäktige själva välja sina Första-kammarledamöter, har det uttryckliga invalet av dessa rösträttsvänliga högerkvinnor en direkt och handgriplig verkan, i det de vid ett stundande Första-kammarval äro i tillfälle att öva ganska stark press på sitt parti genom att helt enkelt nedlägga sina röster, ifall partiet icke vill ändra sin ställning till rösträttsfrågan. Men även i de mindre städerna kan denna demonstration vara ganska nyttig. Samtidigt som den icke ändrar partiställningen inom stadsfullmäktige, ger den dock en liten fingervisning om vad som kan hända, ifall rösträttsfrågan också 1914 skulle falla på högerens motstånd, då högerkvinnorna tilläventyrs kunde bli böjda för att tillgripa det starkare medlet, nedläggandet av sina röster vid landstingsvalen.

Skall denna demonstration emellertid ha den rätta verkningskraften, måste den tillgripas under öppet och klart uttalande av att motivet är att söka i högerpartiets hållning till den kvinnliga rösträttsfrågan. Även i de städer, där alla kvinnor gå fram med en gemensam kvinnolista, blandad eller utan starkare partifärg, kunna högerkvinnorna uttryckligen säga ifrån, att för dem samma motiv åtminstone är en medverkande orsak till beslutet om en särskild kvinnolista.

Förslaget om att demonstrera på detta på en gång moderata och hovsamma men dock tydliga sätt, framkastades på Skånemötet den 17 juni i år och vann då mycket bifall. Med stöd härav uppmana vi därför högerkvinnorna, först och främst i de städer, vilka icke deltaga i landsting, att där de icke redan nu vilja tillgripa röstnedläggandets ännu skarpare vapen, gå fram med egen lista under tydligt uttalande av att detta sker på grund av högerpartiets motstånd mot politisk rösträtt för kvinnor.

Men även liberala och socialdemokratiska kvinnor uppmanas att såväl genom energiskt valarbete som genom talrikt deltagande i valen ådagalägga både sin erkänsla gent emot sina egna partier och sitt intresse för medborgerliga värv ävensom sin strävan att efter hand söka vinna den övning och erfarenhet, vilka utgöra den bästa förutsättningen för ett framgångsrikt arbete i det allmännas tjänst.

Grand Pensionat

A. DEHN

Stockholm, Strandvägen 7 A

Telegramadress Dehnpensionat

Rikstel. 31 09, 2508

Allm. Tel. 547, 873

CONSTANCE MALMSTRÖM

T. d. A. E. Schuldhels — Firman grundad 1794

KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar

23 Regeringsgatan 23

Allm. Tel. 112 42

73 C Drottninggatan 73 C

Allm. Tel. 105 88

Friska blommor och vackra begrafningskransar

"LA ROSE" Blomsterhandel

30 Sturegatan, Stockholm.

LAGERSONS

SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Kvinnorna och kriget.

"I Sofia råder en fruktansvärd brist på livsmedel och den största nöd härskar bland stadens civila befolkning. Kött kan man icke få köpa för pengar och bröd får överhuvud icke försäljas till civila personer, emedan alla tillgängliga förråd rekvireras av regeringen för arméns behov. Framför varje bagarebutik stå vaktposter dag och natt med laddade gevär för att hindra brödförsäljning till civila."

Så lyder en notis, som härom dagen bland andra krigsnotiser stod att läsa i en tidning. Och när man läser den, ser man i ett enda tag framför sig, hur Balkans kvinnor just nu ha det.

Männen draga bort, somliga till anfall, andra till försvar. Många av dem gå säkerligen ett ohyggligt öde till mötes och vända aldrig åter till hemmet.

Hemma stanna kvinnorna med barnen. Krigets följder låta icke länge vänta på sig, ordnade förhållanden inträda och så taga livsmedlen slut. Allt vad som finns måste framförallt de stridande männen ha. Mot de civila, d. v. s. mot kvinnor och barn, försvaras brödet av vakter med skarpladdade gevär. Svält och nöd är nog bittert för alla, men att själva svälta, vad betyder det väl för mödrarna i jämförelse med lidandet att veta sina barn hungra och icke äga någon möjlighet att kunna stilla deras hunger?

Så fortgår kriget. Kvinnorna i gränstrakterna måste när som helst vara beredda på att flender intränga i landet. Vad händer då? Har någonsin, trots vackra ord, skonsamhet eller hänsyn visats kvinnor och barn i belägrade och intagna städer allt ifrån de tider, då kvinnor och barn ansågs såsom det förnämsta krigsbytet tills nu anno 1912, då under det sista kriget där nere i Nord-Afrika icke ens barnen skonats? Alltjämt äro människorna barbarer i krig, och kvinnorna på Balkan hava säkerligen ingen misskund att vänta.

Vår fantasi räcker nog inte till för att vi skola kunna föreställa oss fasorna på ett slagfält. Döden där är helt visst fruktansvärd, men ibland är den dock kan hända så att säga förmildrad genom det eggande i själva kampen och genom det nationalhat, som ofta ligger bakom den. Men hur ställer det sig för de hemmavarande kvinnorna, när fienden kommer. Mord och brand och plundring gå över dem och deras hem, men att själva bli skändade och gå döden till mötes, det är dem väl ett lindrigt öde jämfört med det att se sina barn pinas och plågas, kanhända mördas inför sina ögon. Det är just genom att lida tusenfalt för sina barn, som kvinnorna bittrast och hårdast i alla tider och hos alla folk fått bära krigens tunga och börda.

Balkans kvinnor äro lika litet som flertalet andra kvinnor medborgare var i sitt land. De ha varken direkt eller indirekt fått vara med om fattandet av de beslut, vars konsekvenser de så hårt och tungt få bära. Men tveka de ändå att helt fylla en medborgares plikter, när det gäller deras lands väl och ve? Nej, de göra helt enkelt som kvinnor i alla tider ha gjort före dem, när ofred rått i landet, de utföra så gott de kunna de bortovarande människors arbete, de hjälpa dem, när så behöves, i deras kamp, och när fienden står för dörren, söka de så gott sig göra låter att försvara sitt hem. Telegrammen förtälja, hur de albanesiska kvinnorna delta i strider, hur de montenegrinska kvinnorna tjänstgöra som bärare i armén och hur de bulgariska kvinnorna erbjuda sig att göra tjänst som banvakter m. m.

Modigt tyckas alltså kvinnorna bära följderna av krigsbesluten, trots allt vad det innebär för dem, men ändå lär nog ordet medborgare, åtminstone när det gäller rättigheterna, alltjämt förbli "maskulinum" där nere på Balkan.

K. F.—H.

Men's International Alliance for Woman Suffrage.

Den första kongressen i London 23—29 oktober 1912.

Då tidningen går i press, pågår den av oss förut omnämnda internationella kvinnorösträttskongress, som "har till ändamål att visa det ständigt växande kravet på rösträtt för kvinnor bland män av alla nationer", och till vilken inbjudan utfärdats av den engelska Men's League for Women's Suffrage jämte ordföranden i Men's I. A. W. S., Sir John Cockburn, K. C. M. G., f. d. premiärminister i Syd-Australien. Inbjudan att deltaga i kongressen har antagits av samtliga till alliansen anslutna länder. Den svenska Männens F. K. P. R. representeras av dess ordförande, hr Ernst Beckman, vars namn även återfinnes på programmet bland kongressens talare. Holland representeras av överste Mansfeldt, som också är sekreterare i alliansen, Frankrike av M. du Breuil de St. Germain, greve de Séguier samt flera medlemmar av deputeradekammaren, Ungern av professor Dirner m. fl. Australien och Nya Zeeland sända officiella representanter.

Bland de ärenden, som föreligga till behandling, är antagandet av stadgar för al-

liansen, representation vid Budapestkongressen nästa år samt frågor rörande den internationella propagandan.

Bland offentliga möten och fester märkas: välkomstmiddag på Hotel Cecil, där Sir John Cockburn presiderar, möte i Portman Rooms under ordförandeskap av Earl Russell och med parlamentsledamöterna Sir Alfred Mond och Mr. Philip Snowden m. fl. som talare, möte i Hyde Park, mottagning hos Lady Brassey, mottagningar anordnade av kvinnornas olika rösträttsföreningar, av lokalavdelningen av Men's League vid universitetet i Oxford, av rösträttsgruppen inom underhuset samt slutligen avskedsmiddag i Internationella kvinnorösträttsklubben under ordföranden i Men's League, Earl of Lytton's presidium.

Den svenska L. K. P. R. har genom sin ordförande sändt kongressen en telegrafisk hälsning.

Vi hoppas i ett följande nummer kunna meddela det väsentligaste från kongressens möten och förhandlingar.

Senaste nytt från England.

Den engelska Landsföreningen (National Union of Women's Suffrage Societies), som på extra möte i maj beslöt stödja arbetarepartiet, emedan det är det enda parti, vilket som sådant uttalat sig för kvinnans rösträtt, har under sommaren och hösten med god framgång satt sitt beslut i verket. Vid de fyllnadsval, som då ägt rum, ha dess medlemmar med outtröttlig energi arbetat för detta partis kandidater och ivrigt uppträtt mot regeringen, varigenom de kraftigt bidragit till att den liberale kandidaten fallit igenom. Och fast de ej lyckats få sin speciella kandidat vald, anse de sig dock ha vunnit sin avsikt, då de visat regeringen, att den behöver kvinnornas hjälp för att kunna behålla sin ställning i parlamentet och att nästa allmänna val komma att medföra stora förluster för den, om den ej dessförinnan givit kvinnorna rösträtt. Officiellt har emellertid nu tillkännagivits att rösträttsförslaget icke kommer att behandlas av underhuset som kommitté före jul. Det blir alltså på stödandet av mr Philip Snowdens tilläggsförslag till den irländska homerule-billen (lagen om självstyrelse för Irland) om rösträtt för kvinnor till irländska parlamentet, som rösträttskvinnornas arbete närmast kommer att inriktas.

En annan ståndpunkt intas av suffragetterna, medlemmarna i de båda stridande rösträttsföreningarna. I början visade även de sig vara anhängare till arbetarepartiet, men på senare tiden ha de förklarat, att de ej tro på dess uppriktighet. Detta beror huvudsakligen på partiets ställning till det irländska nationalistpartiet, som behöver dess röster för att homerule-billen skall gå igenom. I gengäld, säga suffragetterna, vore det arbetarepartiets skyldighet att fordra, att irländarna rösta för förslaget om rösträtt för kvinnor; då de ej gjort detta, ha de visat hur mycket de mena med att uttala sig för saken och bära alltså bekämpas lika väl som regeringen. Partiet är dessutom så nära förbundet med regeringen, vilken för sin existens är beroende av dess röster, att då det ej vill göra opposition mot densamma dag efter dag, tills den givit kvinnorna rösträtt, måste det finna sig i att utsättas för samma taktik som regeringen.

Vad som för ögonblicket mest fånglar intresset är en så att säga ministerkris inom den ena av de båda stridande föreningarna, Women's Social and Political Union. Denna är den radikala- ste av dem; den grundades 1905 av mrs Pankhurst och hennes dotter Christabel och fick inom kort ett kraftigt stöd i mr och mrs Pethick Lawrence, vilka uppsatte dess tidning, Votes for Women, och frikostigt understödde föreningen med sin förmögenhet. Föreningen äger ingen av densamma vald styrelse; mrs och miss Pankhurst samt mr och mrs Pethick Lawrence ha själva konstituerat sig som dess "ledare" och styrt den fullkomligt enväldigt. Och så länge de alla vistades i England i ständig kontakt med varandra, gick allt bra. Efter fängelsetiden i våras foro de emellertid åt olika håll för att vila sig: mr och mrs Pethick Lawrence gjorde en resa till Canada, mrs Pankhurst for till Schweiz, och Christabels flykt till Paris är ju välbekant. Denna skilsmässa gjorde, att då de i höst åter träffades, hade de kommit till olika uppfattning av den taktik, som måste användas. Och då ingen enighet stod att vinna, blev följden den, som i sista numret av Votes for Women anges i ett "allvarligt meddelande från ledarna", undertecknat av alla fyra, där det heter:

"Vid ledarnas första möte efter deras nödtvungna ledighet föreslogo mrs och miss Pankhurst en ny stridande taktik, vilken mr och mrs Pethick Lawrence omöjligt ansågo sig kunna gilla. Mrs och miss Pankhurst förklarade, att de icke voro beredda att modifiera sina planer och föreslogo att mr och mrs Pethick Lawrence skulle återtaga ledningen av tidningen Votes for Women och lämna Women's Social and Political Union. Och hellre än att väcka splittring inom föreningens led, samtyckte mr och mrs Pethick Lawrence till detta steg."

Om arten av den nya taktik som föreslagits, vet man ännu ingenting. Vilda rykten äro i omlopp om anfall på ministrarnas liv, om svavelsyra kastad i ansiktet på dem o. s. v. Härom skriver emellertid Christabel Pankhurst i sin nya tidning, The Suffragette, vars första nummer utkom samma dag ovanstående meddelande lästes i Votes for

FILMS.

Samtliga presidentkandidater i Amerika hava nu uttalat sig för kvinnans politiska rösträtt med undantag endast av mr Woodrow Wilson, det demokratiska partiets kandidat.

I Los Angeles i Californien, där kvinnorna erhöles politisk rösträtt 1911, hava 98,151 kvinnor låtit uppföra sina namn på valängderna till presidentvalet mot 127,586 män.

En insamling är igångsatt i Frankrike för resande av ett monument över John Stuart Mill i Avignon, där den framstående filosofen och kvinnorösträttsvännen tillbringade de sista åren av sitt liv.

Mr J. Malcolm Mitchell, sekreterare i den engelska Men's League for Women's Suffrage, har under de sista åren talat på över 1,000 kvinnorösträttsmöten. Medlemmar av samma förening hava i medeltal hållit över 100 anföranden i månaden om rösträtt för kvinnor under de sista tre månaderna.

Då mr Winston Churchill, en av de engelska ministrarna, nyligen besökte slottet Balmoral såsom gäst hos kung Georg, fann man på dörren till hans gästrum en affisch med orden *Votes for Women*. Vid företagen undersökning för att finna brottslingen visade det sig, att det var prinsarna Albert och Henrik, som tillåtit sig detta lilla skämt. Prinsarna måste bedja mr Churchill om ursäkt.

Stadsfullmäktige i Bergen ha beslutat medgiva kvinnor rätt att vara rektor vid folkskolan med samma lön som män. Magistraten hade föreslagit lägre lön för kvinna, men tack vare fru Parris inlägg i frågan till förmån för lika lön för lika arbete, segrade hennes uppfattning med överväldigande majoritet.

Guikvaren av Baroda (indisk vasallfurste under engelskt herradöme) är vän av kvinnans rösträtt. Hans myndighet tillåter honom ej att ändra den politiska författningen, men han har givit alla kvinnor inom sitt område kommunal rösträtt.

Selma Lagerlöfs *Hem och stat* har nu utkommit i ny upplaga och kan rekvireras från Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm, till ett pris av 5 öre st.

Women och som hädanefter skall vara W. S. P. U:s officiella organ: "Den stridande taktik, som W. S. P. U. använder, består i att trotsa lagbud och anfalla egendom. Den enda gränsföreningen sätter för sin kamp är, att människoliv måste respekteras. I vilken annan revolution har väl en dylik gräns dragits?... Varje stridande rösträttskvinna", slutar hon, "skall nu sätta i gång den stridsform, som hennes eget samvete gillar."

Mr och mrs Pethick Lawrence förklara nu, att de hädanefter ämna ägna alla sina krafter åt sin tidning för att i den göra propaganda för nödvändigheten av den stridande taktiken. Vad bildandet av någon ny organisation beträffar, har mrs Pethick Lawrence på förfrågan ej velat uttala sig därom, då något sådant ännu stode i vida fältet. Rörande skilsmässan från W. S. P. U. yttrade hon, att den naturligtvis varit mycket smärtsam för dem båda, som i så många år varit dess ledare, men i striden för en stor sak måste man ju bortse från alla personliga hänsyn. Personliga offer gjorde blott saken ännu mera dyrbar, och, tillade hon, man kände ju aldrig det fulla värdet av en sak, innan man betalat det fulla priset för den.

Ester Brisman.

"Rösträtt för Kvinnor" 4:de kvartalet 25 öre.

All prenumeration sker genom posten.

Stortingsvalgene i Norge.

Valgresultatene foreligger ikke enda. Men at der heller ikke denne gang kommer til at sitte en eneste kvinde i Norges storting, er desværre sikkert. Ikke engang som varamænd har kvinder rukkert frem i år. Norges nationalforsamling blir en samling av mænd, som det altid har været, undtagen i den korte tid Anna Rogstad gav gjesterolle der.

I alt har 7 kvinder denne gang været nomineret som varamænd (suppleanter). Av disse var 4 stillet av venstre og 3 av socialdemokraterne. 4 av dem var stillet i Kristiania.

Her er höire i sterk majoritet, saa der var ingen utsigt til at faa noen kvinde frem. Og i den enkelte kreds, hvor socialdemokraterne raar, hadde man ikke nomineret noen kvindelig varamand.

Som bekjendt skilte höire og frisindede venstre i Kristiania lag, da man i aar ikke kunde enes om kandidaterne. Og av de resultater som foreligger, sees at de frisindede i de forskjellige kredse har stemt "vildt" på sine egne kandidater, hvoriblandt ogsaa paa Anna Rogstad og professor Kristine Bonnevie.

Höires kvinder, som er i majoritet, hadde uten tvil kunnet forlangt av sit parti, at det nominerte ialfald én kvinde, men de har i sin beskedenhet ikke villet gjøre det, og jeg antar partiets mænd har takket til.

Retten til at stemme vil nok mændene gi kvinderne, men at faa dem valgt til stortingsmænd bryr de sig — foreløbig i det mindste — ikke om. Og kvinderne? Ja, desværre tror jeg nok vi kunde gjøre mere end vi har gjort for at faa kvinder stillet og valgt. Imidlertid — der er to ting som jeg anser for de væsentlige aarsaker til at vanskeligheten er saa stor, og det er at norske kvinder endda ikke har almindelig politisk stemmeret, og at vi har enmandskredsvalg. Den første vanskelighet ser det ut til at vi skal faa ryddet avveien i den kommende stortingsperiode, i det alle politiske partier har sat almindelig stemmeret for kvinder paa sine programmer. Men hvad enmandskredsen angaar, saa vil det vel ikke la sig gjøre for det første at faa noen forandring her. Et mindre politisk parti, arbeiderdemokraterne, som ikke er socialister, men i almindelighet stemmer med venstre, har stillet en post paa sit politiske program, som lyder saa: Indførelse av flermændskredse med forholdvalg. Saa man er begyndt at röre ved bylden!

Hvad kvindernes fremmøte ved valgurnerne angaar, saa har jeg indtryk av — i det mindste for Kristianias vedkommende — at det har været meget godt.

p. t, Kjöbenhavn 25:de okt. 1912.
Fr. Mörck.

En rösträttskatekes.

Äro kvinnorna medborgare?

Ja, då det gäller att betala skatt.

Nej, då det gäller att välja representer till riksdagen.

Är riksdagens sammansättning ett uttryck för folkviljan?

Ja, om folket är män.

Nej, om folket är kvinnor.

Angå lagarna kvinnorna?

Ja, ty de måste lyda lagarna.

Nej, ty de äga ej medbestämmanderätt vid lagarnas stiftande.

Alla kvinnor, som äro övertygade om att detta varken är rättvist mot kvinnorna eller till gagn för samhället, böra ingå som medlemmar i Föreningen för kvinnans politiska rösträtt och förstå sina vänner att även göra det.

Genom andras arbete?

Ungdomens ställning till rösträtten.

Då kvinnorösträttens motståndare förgäves anropat förnufts gudinna om några nya hållbara skäl, några nya vapen, då de gamla slagits dem ur händerna, så har någon profet trott sig avlyssna tidens röster en utsago om att "ungdomen är emot saken". Och så har detta för en skara blivit till lösensord och ett tecken, i vilket man tror sig skola segra.

Men hur är det? Är det verkligen så, att ungdomen är oförstående och ointresserad för kvinnornas strävan efter medborgarrätt? Vi ha sett, hur frisinnad ungdom och nykterhetsfolkets ungdom på sina stora möten under sommarsens lopp, på landskapsting och på hembygdshögtider anvisat plats åt denna fråga, och där har icke varit något tvivel om intresset för och förståelsen av dess betydelse för land och folk.

Alltför litet uppmärksamhet har, tyckes det mig, ägnats det vittnesbörd den stora internationella sjuksköterskekongressen i Köln i somras avlade i sin enhälligt antagna resolution till förmån för kvinnorösträtten. Det framhölls därvid, att alla de, som vårda sjuka, mer och mer komma till insikt om det nära sambandet mellan kvinnornas rösträtt och folkhälsan.

Hur mycket ungdom finns det ej i sjuksköterskornas led! Där finnas många, som gränat i den hårda tjänsten, men ständigt rekryteras den av friska krafter och varje dag som går ser unga viljor och hoppfull entusiasm ställa sig i barmhärtighetens tjänst.

Angående intresset bland den studerande ungdomen vid vårt största universitet vittnar väl för dess förefintlighet bl. a. det möte, som under sistförflutna termin hölls av frisinnad ungdom med ett utmärkt, varmt sympatiserande föredrag i frågan av studentkårens nuvarande v. ordförande.

En utredning om studentskornas i Uppsala ställning till rösträttsrörelsen gjordes under vårterminen av en kvinnlig studerande. Av vid universitetet inskrivna 174 studentskor voro 154 närvarande; av dessa voro 72 medlemmar av F. K. P. R., 34 förklarade sig vara "gynnsamt stämda", 18 voro obestämda (därav 11 recentiorer), 6 togo medelvägen genom att sätta sig "inte emot" och 17 voro "definitivt emot". 7 anträffades icke.

Som orsak att inte nu genast ingå i F. K. P. R. ha de "gynnsamt stämda" vanligen uppgivit: att de först vilja bli självförsörjande och bofasta; att de vilja sätta sig in i saken grundligare för att sedan som medlemmar kunna hålla stånd mot angrepp; att de för sina studier inte ha tid att vara aktiva. Idel skäl som man kan förstå och respektera.

Nutidens ungdom ser nog ganska nyktert på tillvaron, den vill ha fakta, och den räknar med realiteter. Det har under årens lopp hänt gång efter annan, att studentskor, som under studietiden stått ganska främmande för rösträttsrörelsen ett eller ett par år efter sin examen mött upp på Landsföreningens centralstyrelsemöten såsom ombud eller ordförande för sin stads eller orts rösträttsförening. De få åren som självförsörjande ha kommit begreppen att klarna och ha deciderat ståndpunkten.

Det har hänt någon gång, att, när man frågat en kvinna, om hon vill sluta sig till och hjälpa den kvinnliga medborgarrörelsen, svaret har blivit: "vad har jag då för nytta av det". Är det en äldre person, kan man ju förstå, hur svaret kan bli sådant. Årens tyngd

och vardagens enahanda har kanske skymt blicken för sammanhanget mellan den lilla personliga sfären och det stora hela gemensamma och tanken på, att kanske snart vara färdig med livet har kvävt känslan för kontinuiteten generationerna emellan. Och dock — den handräckning, som kunde givas, bleve lika mycket ett frö till skörd för efterkommande som en avbetalning på skuld till förutgångna. Ty vi nu levande kvinnor dra ju fördel av vad föregångskvinnor i en svunnen tid "satt på en förhoppning". De arbetade för att de ständigt "nya idéerna", idéerna om rättvisa, rättfärdighet och individens människovärde, skulle utsträckas till att gälla båda könen, ej endast det starkare. De ledo hån och förföljelse, om vars intensitet vi nu ej kunna göra oss en föreställning. Och hur ensamma, hur isolerade kämpade de ej! Hur ofta har männe en tacksamhetens tanke gått till dessa pionärer från dem, som nu tack vare deras strävan ha vidgade möjligheter till undervisning, till utveckling av anlag, till arbete och rörelsefrihet.

Kommer däremot svaret: "vad har jag för nytta", från någon ungdom, blir det rätt svårt att fatta sådan brist på eftertanke. Hur prövande långsamt det än går med förverkligandet av medborgerlig likställighet åt kvinnorna i Sverige, så blir dock ungdomens kommande arbetsdag — i enskild eller offentlig tjänst — förvisso präglad av den nya belysning, den omvärdering av gamla värden, som sådan likställighet för med sig. Nyckeln, som öppnar de många låsen, har rösträtten betecknande nog blivit kallad. Männen 40-åriga strävan att komma i besittning av den, visar väl bl. a. vad den är värd.

När rösträtten en gång är vunnen även av kvinnorna, kommer det inte måhända att kännas på annat sätt för dem, som ha medvetande om att ha gjort något för att få den, än för dem, som ta den till skänks huvudsakligen genom andras arbete? Använd blir den nog av båda parterna, därför borgar all erfarenhet.

Ellen Hagen.

Kvinnorösträtten i Danmark.

Regeringens grundlagsrevision.

Såsom bebådats genom trontalet vid den danska riksdagens öppnande framlade konseljpresidenten Klaus Berntsen den 23 oktober i folketinget regeringsförslag till författningsändring enligt följande grunder:

Kvinnorna få rösträtt och valbarhet till folketinget;

åldersstrecket sänkes till 25 år från förut 30;

antalet medlemmar i folketinget höjes från 114 till 132;

valperioden för folketinget föreslås till fyra år i stället för som nu tre år.

Beträffande landstinget föreslås, att den privilegierade rösträtten avskaffas, likaså konungens rätt att utse tolv medlemmar. Antalet medlemmar i landstinget blir fortfarande 66. Av dessa skola 54 väljas av de kommunala representationerna, och de sålunda valda utse genom proportionellt valsätt de återstående tolv medlemmarna av landstinget.

På inbjudan av Kvinnliga kontorist- och expeditörsföreningen höll fru Kleen där den 23 okt. ett föredrag "Om och för kontorister", även nu mottaget med livligt bifall. Efter föredraget anmälde 70 nya medlemmar sitt inträde i Stockholms F. K. P. R.

"Mobilisering".

Föredrag i Stockholms

F. K. P. R.

Stockholms F. K. P. R. hade den 17 okt. sitt första — offentliga — sammanträde för hösten. Det annonserade föredragets aktuella titel, "Mobilisering", föredragshållarens namn, fru Else Kleen, och väl även utsikten till en stunds angenämt samkväm i rösträttskvinnornas krets — allt detta hade gjort sitt till att biljetterna redan långt i förväg slutsåldes. Det var en glad och förväntansfull stämning hos den publik, som till sista plats fyllde Strandhotellets festsal och som med spännt intresse lyssnade till fru Kleens livliga och roande framställning.

Tal. utgick från det faktum att Första kammaren vid kvinnorösträttsdebatten i våras ansåg sig kunna fastslå att intresset för kvinnorösträtten var mycket litet, emedan medlemsantalet i L. K. P. R. varit det samma, ungefär 12,000, nu under två år. Frågan gäller därför hur vi skola öka föreningens medlemsantal. Tal. skildrade den metod hon själv använt för att skaffa nya medlemmar — om hon också ej varit den första att använda den, hade hon dock varit den första, som satt den i system. Hon hade under ungefär en månads tid gått ur bod i bod och talat rösträtt med de kvinnliga affärsinnehavarna och biträdena och delat ut broschyrer. Och någon dag därefter hade hon kommit igen och frågat om de inte ville bli medlemmar i rösträttsföreningen. Resultatet hade varit storartat — 133 nya medlemmar hade vunnits på denna korta tid. Som vi se, har denna metod visat sig synnerligen tacksam och givande, och den bör ju med fördel kunna användas av oss litet var. Naturligtvis var det många, som inte kunde eller ville gå in i föreningen, och en av orsakerna därtill var svårigheten att på en gång betala avgiften. Det är därför av stor vikt att saken ordnas så, att den ekonomiska frågan ej behöver utestänga någon. En annan fråga av vikt är, huru man skall komma i kontakt med så många kvinnor som möjligt, kunna resonera med dem, få veta vad var och en tycker o. s. v. Det vore därför nästan nödvändigt att få till stånd en rösträttsklubb, där man skulle kunna lära känna varandra och få fram nya uppslag. Tal. slutade med att varmt lägga de närvarande på hjärtat att ta itu med denna nya agitationsform, som på ett år borde kunna fördubbla Stockholmsföreningens medlemsantal.

Efter föredraget följde en livlig diskussion, varunder det visade sig att intresset för den föreslagna rösträttsklubben var mycket starkt. Efter diskussionen framförde friherrinnan Palmstierna en hälsning från de tyska rösträttskvinnorna, vilkas kongress i München hon nyligen deltagit i.

Slutligen vidtog ett par timmars angenämt samkväm, varunder sång av fru Eva Hultman utfördes. Många nya medlemmar anmälde sig under aftonens lopp. Rösträtt för Kvinnor vann en mängd nya prenumeranter, och lösnnummer och broschyrer hade god åtgång.

På grund av den livliga tillslutningen upprepades föredraget den 19 okt., och även denna gång voro biljetterna långt i förväg slutsålda. Samma goda stämning rådde nu som förra gången, och nya medlemmar och prenumeranter kommo i stor mängd.

Till nytillträdande prenumeranter!

Då prenumerantantalet glädjande nog ökats i oväntat hög grad, har 1 oktober-numret utgått, varför exp. ser sig nödsakad att i dess ställe lämna nytillträdande prenumeranter n:r 1 av tidningen.

Expeditionen.

Sköldpaddan och haren.

Mrs Chapman Catt berättar.

Sista numret av Jus Suffragii innehåller bl. a. en intressant artikel om kvinnorna i Kina av Mrs Carrie Chapman Catt, som på sin resa runt jorden nu hunnit till detta land. Hon skildrar där först hur olycklig kvinnornas ställning under långa tider varit och hur man finner en symbol därför i deras förkrympta fötter, som hindra all normal rörelse, som äro till den största plåga och hinder för de arbetande kvinnorna och som genom att kroppen ständigt måste hållas tillbaka för att göra moderskapet ytterst svårt och farligt. De kinesiska kvinnorna ha hittills endast känt livets hårda sidor. Nu ha de emellertid börjat vakna, och av deras underbara uppvaknande ger Mrs Catt följande skildring:

"Då förberedelserna till revolutionen sattes i gång av ett hemligt sällskap vid namn Tung Ming Hui, inbjödos kvinnorna att deltaga. Det var första gången på århundraden som kvinnorna erkänts som tänkande mänskliga varelser, vilkas åsikter och arbete voro av något värde. Kvinnorna, särskilt de studerande, slöto sig i stort antal till föreningen, stolta och glada över friheten och tillfället att få göra något för att hjälpa världen framåt. De arbetade som slavar och utförde samma arbete som ålades de manliga medlemmarna. Många blevo misstänkta och arresterade för att sedan avrättas. Många utvecklade en storartad talareförmåga och räknades bland de mest framstående agitatorerna. Då tiden nalkades för revolutionens organisering, bildade kvinnorna "Våga att dö"-klubbar och smugglade vapen och ammunition till Kina. Varena en av dem satte sitt liv på spel, men ingen svek sin plikt...

När kriget var till ända, förvandlade de sina "Våga att dö"-klubbar till rösträttsföreningar och fordrade medbestämmanderätt i den nya republiken. De resonerade helt förståndigt, att alla lagar, som angingo kvinnorna, voro orättvisa och att kvinnorna mycket bättre än männen förstodo vad som var bäst för dem. De ha icke lämnat något tillfälle att yrka på rösträtt obegagnat. De ha framställt sina önskemål för den konstituerande församlingen, representantförsamlingarna och nationalrådet, och de ha uppvaktat presidenten och ministrarna. Deras politiska insikt och praktiska förstånd fyller mig med förundran. De ha icke fått sin lärdom ur våra västerländska tidningar, ty få av dem läsa något annat språk än kinesiska... De ämna nu göra framställning om att upptagas i den internationella rösträttsalliansen, och om möjligt skola de sända delegerade till Budapest. I alla händelser skola de sända dit en redogörelse innehållande alla de fakta i deras nyaste historia, som nu gå förlorade i det dunkel som omger allt som hör till Kina.

I Kanton sutto vi på representantförsamlingens läktare och sågo där ett av den nya tidens underverk — en kinesisk lagstiftande församling med nio kvinnliga medlemmar. I Shanghai, Nanking och Peking gävo rösträttskvinnorna mottagningsfester för oss. Dessa anordnades som möten och besöktes av stora åhörareskaror. Vi talade, och huvudinhållet av våra ord återgavs på kinesiska. Vi hörde många kvinnor tala, och de skötte sig underbart väl.

Kvinnorna i provinsen Kanton röstade på medlemmar till dess lagstif-

Bords F. K. P. R. hade den 10 okt. anordnat en Karlfeldtsafton. Därvid föredrog omväxlande deklamation och sång av skaldens dikter, alltsammans presterat av föreningens medlemmar. Aftonen var talrikt besökt och mycket angenäm, och allmänt uttalades den önskan att flera sådana litteraturaftnar måtte anordnas.

Färgelanda F. P. P. R. hade den 18 okt. sammanträde med föredrag av fru Elisabeth Wærn-Bugge. Trots mörker och dåligt väglag hade ett 50-tal personer infunnit sig. Det utmärkte föredraget mottogs med en kraftig applåd, i vilken glädjande att se även en del antis deltog. Heder och tack åt de kvinnor, som åtaga sig vår sak, resa långa vägar i mörker och rusk, uppoffra sina lediga stunder och sina krafter för att hjälpa landsbygdens kvinnor i kampen mot fördomar och orättvisor!

Göteborgs och Bohus länsförbund hade den 9 okt. sitt första sammanträde i Uddevalla, vilket bevisades av ombud från Göteborg, Uddevalla, Lysekil, Strömstad och Grebbestad. Förhandlingarna leddes av förbundets ordförande, fru Frigga Carlberg från Göteborg. Rörande agitationen beslöts, att styrelserna för de olika F. K. P. R. skulle vädja till sina medlemmars hederskänsla, att var och en av dem måtte skaffa åtminstone en ny rösträttsmedlem. Under hösten skulle i samtliga föreningar anordnas ett särskilt agitationsföredrag i rösträttsfrågan. Vidare beslöts att ingå till kommittén för Bergman-Österbergiska fonden med anhängan om anslag till upplysningsarbete i Bohuslän, varjämte uttalades den önskan, att föreningarna måtte verka för ytterligare spridning av tidningen "Rösträtt för kvinnor". Till sist bestämdes att länsförbundet nästa sommar å lämplig plats skulle anordna ett friluftsmöte.

Efter länsförbundsmötets slut hade Uddevalla F. K. P. R. anordnat samkväm, vid vilket fru Frigga Carlberg höll ett intressant föredrag om "Rösträtt i ord och bild", varefter fröken Hildur Öijer från Göteborg uppträdde som anti-rösträttskvinna och höll ett tal mot den kvinnliga rösträtten, vilket väckte stor munterhet.

Göteborgs F. K. P. R. anordnar under tiden 28 okt.—25 nov. en serie föredrag över ämnet "Kvinnan inför lagen i olika länder". Föreläsare bliva fru Frigga Carlberg (om Frankrike), fröken Ingrid Bergius (Amerika och Australien), fröken Signe Wollter (England) och jur. kand. fru Anna Wicksell (Sverige, äktenskapslagstiftningen, 2 föredrag).

Huskvarna F. K. P. R. hade den 7 okt. anordnat ett offentligt möte med föredrag av fru E. Wærn-Bugge över ämnet "Huru 1912 års riksdag behandlade kvinnornas rösträttskrav och vad vi böra lära därav".

Hälsingborgs F. K. P. R. hade den 21 okt. sitt första samkväm för hösten, talrikt besökt och med bästa stämning rådande. Största intresset knöt sig vid ett föredrag, som en föreningsmedlem höll över Käthe Schirmachers bekanta bok "Gåtan kvinnan" och vilket mottogs med stort bifall. Efter teet uppträdde postexpeditören Svante Fagerström med några livligt applåderade sång- och recitationsnummer.

tande församling, men inga andra kvinnor ha ägt rösträtt, och även dessa skola troligen icke få rösta en gång till. Jag tror inte att utsikterna för kvinnans rösträtt äro mycket ljusa i den nya republiken, men när all kommer omkring, är det dock stortartat att tusen kvinnor i Peking önska rösträtt och att det finns flera rösträttsföreningar med två hundra medlemmar. Och liksom i fabeln kan det ännu gå så att den kinesiska sköldpaddan kommer före den västerländska haren i den kapplöpningen, där målet är rättvisa åt kvinnorna."

Arbetet ute i landet

Karlskrona F. K. P. R. hade den 22 okt. sammanträde, varvid till centralstyrelsemedlem omvaldes fröken Sigrid Kruse med fru Valborg Falck till suppleant. Fröken Kruse höll föredrag om sommarens rösträttsmöte i Nackarps dal, och därefter diskuterades kvinnornas utsikter vid höstens stadsfullmäktigeval.

Linköpings F. K. P. R. höll den 18 okt. sitt första höstmöte i förening med aftonunderhållning. Fröken Wallerstedt hälsade de närvarande välkomna och redogjorde i en "Sommarrörelse" för sommarens tilldragelser inom rösträttsvärlden. Därpå följde deklamation av fröken Asklund, uppläsning av fru Hanzén och några musiknummer, föredragna av fru Mehr.

Luleå F. K. P. R. hade den 7 okt. sitt första höstsammanträde. Därvid förekom bland annat rapport från den kommitté, som på föreningens majsammanträde tillsattes med uppdrag att verka för utsändande under sommaren av några fattiga barn till landet. Av redogörelsen framgick att kommitténs medlemmar presterat ett mycket energiskt arbete. Pengar hade insamlats på listor och gåvor in natura hade skänkts. 15 barn hade i 6 veckors tid fått vistas ute i skärgården. Vid hemkomsten hade de varit friska och blomstrande och särdeles förtjusta över sin lantvistelse. Föreningen beslöt, att höstens arbete skulle inriktas på att öka medlemsantalet.

Sala F. K. P. R. hade den 22 okt. sammanträde, varvid några hyllningens och tacksamhetens ord ägnades åt minnet av föreningens avlidna vice ordförande fröken Jenny Sjölander.

Stockholms länsförbund och Vaxholms F. K. P. R. hade den 20 okt. i Vaxholms hotells stora sal anordnat ett offentligt möte i anslutning till länsförbundets årsmöte. Mötet var talrikt besökt. Föredrag höllos av fru A. Widebeck från Strängnäs och fru E. Kleen, Stockholm.

Vid länsförbundets årsmöte genomgick års- och revisionsberättelserna. Ansvarsfrihet beviljades åt arbetsnämnden. För det kommande året valdes till ordförande fru A. Lénström, Vaxholm, efter fröken A. Lindhagen, som avsat sig uppdraget, till vice ordförande fru M. Dehn, Södertelje, till sekreterare och kassaförvaltare fru M. Bohlin, Rönninge, samt till övriga ledamöter i arbetsnämnden överstinnan A. Virgin, Vaxholm, fröknarna A. Ljungberg, Stockholm, och S. Jacobsson, Östhammar. Till revisorer nämndes fröknarna A. Lindhagen och N. Kohnberger, Stockholm.

Uppsala F. K. P. R. hade den 18 okt. ett angenämt samkväm, det första för hösten. Efter föreningsangelägenheternas behandling redogjorde v. ordf. för ett besök på kvinnornas stora utställning i Berlin i våras. En uppmaning till värning av nya medlemmar och prenumeranter på vår tidning väckte livlig anklång.

Växjö F. K. P. R. höll den 11 okt. sammanträde å stadshussalongen. Mötet leddes av föreningens ordförande, fru doktor Gulli Petrini, som i anslutning till riksdagsprotokollen redogjorde för riksdagsdebatten den 18 maj innevarande år, varefter hon kortfattat redogjorde för vad som sedan av den kvinnliga rösträttsförkämpar gjorts för saken och frågans nuvarande läge.

Singers utställning.

I Singers symaskinsaffär vid Hamngatan i Stockholm visas f. n. en utställning av maskinsydda arbeten, huvudsakligen spetsar och hälsömsbroderier på vitt linne. Maskinbroderiet är ytterst skickligt utfört och lämnar en god ersättning för det långsammare och dyrbarare handarbetet. Utställningen är arrangerad för att visa vad som nu för tiden kan åstadkommas i fråga om maskinbrodyr. I november anordnar firmen Singer en kostnadsfri kurs för var och en som köpt en av firmans maskiner, vare sig i höst eller för trettio år sedan.

Höstsådd.

— "Låt var glädje som du njöt flyga genom syskonringen liksom en elektrisk stöt", —

den skaldens maaning kom för mig, då jag såg igenom resultatet av arbetet under några vackra höstveckor. Motion är ju bara nyttigt! Vår tidning måste bli spridd, — den verkar mer än broschyrer — men man får ej vänta att folk skall komma sig för att prenumerera av sig själva. Jag är emellertid viss om, att dit den en gång kommit, där får den också stanna. En mängd affärsinnehavare och biträden har jag talat vid, idel älskvärt bemötande har rönts, icke en enda av de tillfrågade har varit ovillig eller nekat. Snart har jag 100 nya prenumeranter för detta sista kvartal. De tycka sig få rik valuta för 25-öringen, — en av dessa "nya" önskade att alla Sveriges kvinnor kunde få tillfälle läsa det senaste numret, "för så utmärkt är det". Straxt därefter erbjöd sig en annan att bekosta 100 ex. samt porton, om jag ville ha besvärta sända av dem. Hur gärna! Goda erfarenheter sporra liksom dåliga, men vilket intresse, vilken uppmuntran skänker ej varje individ, som skiljer sig ur "den stora hopen av likgiltiga". Den glädje jag fått, må den här gå vidare — nej flyga ut till de 12,000 och bli till — en elektrisk stöt.

E. H.

Ställningen i Belgien.

Rösträttsfrågans läge i Belgien kan icke jämföras med dess läge i andra länder. Den s. k. allmänna rösträtten är redan genomförd där, i det alla män över 25 år äro röstberättigade. Vad en blivande rösträttsreform kommer att röra sig om, är avskaffande av flerröstsystemet, — d. v. s. det förhållandet, att tilläggsröst tillkommer 1) gifta män över 35 år, som betala 5 francs i skatt, 2) de som äga en förmögenhet på mer än 2,000 francs, 3) de som äga undervisningsdiplom — och det förefaller som det dessutom vore alldeles avgjort att även kvinnorna skola komma med i denna reform. Den allmänna opinionen i landet har länge varit emot införandet av kvinnans rösträtt, men på senare tiden har en ny uppfattning alltmera börjat göra sig gällande, och då kamrarna i höst sammanträda, väntas en het strid i denna fråga.

Det katolska partiet, som icke intar någon enhetlig ståndpunkt i frågan om flerröstsystemet, förklarar dock att avskaffandet av detta system måste medföra rösträtt åt kvinnorna, då rösträtten därigenom anges vara ej en funktion, utan en naturlig rättighet. I själva verket beror väl katolikernas välvilja mot kvinnorna på att dessa i Belgien i hög grad stå under prästernas inflytande, varför partiet genom rösträtts utsträckande även till kvinnorna skulle vinna en avsevärd förstärkning.

Även socialisterna äro principiellt för den kvinnliga rösträtten, medan det liberala partiet är bestämd motståndare och förklarar den vara ett språng ut i det okända.

Vad kvinnorna själva beträffar, vänta de det bästa resultat av den kraftiga rösträttspropaganda de ämna sätta i gång under vintern.

"Kvinnans plats är i hemmet."

Enligt en officiell statistik finnas i Frankrike 8 millioner kvinnliga yrkesarbetare mot 13 millioner män. Ett mycket stort antal av dessa äro anställda i statens tjänst. Sålunda sortera över 15,000 kvinnor under finansdepartementet, 4,000 under krigsdepartementet, 70,000 under undervisningsdepartementet, 20,000 kvinnor äro anställda i post och telegraf, 6,000 vid järnvägen o s. v.

"Rösträtt för Kvinnor" 1912 . 75 öre.

All prenumeration sker genom posten.

Kvinnorösträttens riksdagshistoria.

Av Gulli Petrini.

IX. Debatten i Andra kammaren 1908.

I Andra kammaren uppträdde såväl de frisinnade som socialdemokraterna med mycken energi till försvar för den kvinnliga rösträtten. Debatten inleddes av hr af Callerholm som särskilt betonade att det var för ett *rättfärdighetskrav* motionärerna kände samt yrkade bifall till hr Staaffs m. fl. motion. Hr Branting och hr Lindhagen yrkade bifall till sina respektive motioner, men uppehöll sig därvid särskilt vid den kvinnliga rösträtten, medan hr Jansson i Djursåtra yrkade bifall till utskottets hemställan. Han ansåg att man borde invänta utredningen, i all synnerhet som flera motionärer nu gått så långt, att de även föreslagit valbarhet, vilket talaren ansåg vara av mycket genomgripande betydelse synnerligast för familjen och hemmet, då ju en kvinna, som vore maka och moder och valdes till riksdagsledamot nödgades lämna hemmet fyra till fem månader om året. Mot detta svarade hr Lindhagen: "Jag tror icke, att hemlivet för de fem miljoner invånare, som Sverige har, skulle bli äventyrligt av de mandat, som kvinnorna möjligtvis komme att få, och kvinnorna lära icke heller komma att taga emot några mandat i de fall, att de icke kunna sköta dem. Detta förstår nog också hr Jansson i Djursåtra." Hr Petersson i Södertälje betonade särskilt nödvändigheten av kvinnans deltagande i den sociala lagstiftningen, i all synnerhet när den rörde henne själv, såsom t. ex. frågan om förbud mot kvinnors användande nattetid i industriella företag. Han påminde om, att riksdagen beslutat en skrivelse till K. M:t om revision av lagen angående fosterbarnsvården, som utkommit för 6 år sedan och visat sig nästan oduglig för sitt ändamål. "Tro herrarna verkligen", frågade han, "att denna lag skulle blivit så ohjälpligt misslyckad, om kvinnor, förfarna på ifrågavarande område, hade fått hava sitt ord med, då lagen utarbetades och antogs?" Vidare hänvisade han till den kvinnliga rösträttsrörelsen i Sverige, som han karaktäriserade sålunda: "När man nu betänker, att det är kvinnor, ej endast av skilda samhällsklasser, utan också av olika politiska åsikter och av vitt skilda religiösa åskådningar, som här enigt arbeta för ett gemensamt mål, när man betänker, att detta arbete kräver ganska stora penningoffer, som till största delen bekostas av personer med minimala inkomster; när man slutligen ger akt på, att det mest kännetecknande för rörelsen är deltagarnas önskan att göra nytta, att gagna det gemensamma fäderneslandet, och en känsla av det ansvar, som följer

därmed — då kan man icke fränkänna denna rörelse en mogenhet och en vederhäftighet, som vittna om att det är allvar bakom." Hr Lindh i Gävle underströk att talarna nu ansågo denna fråga stor och allvarlig och ej längre försökte kasta löjets skimmer över densamma, vilket han ansåg vara hedrande för riksdagen. Han trodde, att det var kvinnornas eget arbete, som krävt en dylik behandling från riksdagens sida och påpekade särskilt rösträttsföreningarnas arbete för att bibringa kvinnorna ökade sociala insikter samt slutade så: "Man säger än, att kvinnan icke är mogen, och än, att tiden icke är mogen för denna frågas lösning. Jag tror för min del, att löses den icke snart, skall det visa sig, att den som icke är mogen, det är mannen." Hr Kjellén angav att det inte bara var opportunitetsskäl, som gjorde honom till motståndare mot kvinnans rösträtt, utan också principiella skäl. Kvinnorna hade ingen rätt till rösträtt, emedan de inte gjorde värnplikt. Vidare upplyste han om, att "tyska statslärare bruka tillerkänna staten ett *manligt väsen*", och frågade om det verkligen vore mera av *kvinnliga egenskaper*, som vår svenska stat har visat sig behöva? Själv besvarade han denna fråga så: "Jag tror, att vad den svenska staten för sina behov kräver, är icke mera kvinnor, utan mera män!" Emellertid ansåg även hr Kjellén, att den svenska rösträttsrörelsen borde ha någon belöning för sin beundransvärda energi och sitt i allo värddiga sätt, och kom därför med det alldeles nya uppslaget, att man borde tillvarataga denna energi genom att göra kvinnan berättigad till säte i kyrkans representation, kyrkomötet. (Måhända tillerkänna de tyska statslärarna kyrkan ett *kvinnligt väsen*?) Tyvärr formulerade han inte denna sin nya idé till ett positivt yrkande, utan åtnöjde sig med att yrka bifall till utskottets avstyrkande hemställan. Hr Beckman bemötte dels hr Kjellén, och dels betonade han bestämt, att varje farhåga för att ett antagande av förslaget om kvinnans rösträtt skulle medföra några formella svårigheter med avseende på det vilande rösträttsförslaget vore oberättigad. Hr Eriksson i Grängesberg påvisade nödvändigheten av att frågorna ses både från männens och kvinnornas synpunkt, och sade sig som kropparbetare väl känna till, huru man för industriens behov exploaterade både kvinnan och hemlivet, varför han ansåg talet om att kvinnan behövdes för hemlivet vara ett svepskäl, bakom vilket man dolde sig, då man inte ville giva henne rösträtt. Hr Warburg vän-

de sig mot argumentet, att kvinnorna inte äro mogna och berättade härvid följande belysande episod från Amerika kort efter negerslaveriets avskaffande. "Den varmaste ivrarinnan för denna sak var mrs Harriet Beecher-Stowe, och sedan slaveriet upphävts, arbetade hon ivrigt på den kvinnliga rösträtten. Därunder kom hon en gång och sade till en negerslav, sin egen negerslav, som hon varit med om att befria, att *han* åtminstone skulle giva sin röst för kvinnans rösträttskrav. 'Nej', sade han, 'mrs Beecher-Stowe, kvinnorna äro icke mogna.' Frih. Adelsvärd ville ge kvinnorna rösträtt, men inte valbarhet. Hr Hildebrand sökte i en längre utredning bevisa, att om man såg frågan från samhällets synpunkt, borde kvinnorna inte ha rösträtt, och uppehöll sig också vid värnplikten. Eftersom det var mannen, som hade att försvara samhället, så vore det inte riktigt att ge kvinnorna medbestämmanderätt i politiska frågor, helst de i Sverige äro flera än männen. Hr Staaff betonade, att han alltid varit av den åsikten, att kvinnans rösträtt ej skulle få komplicera frågan om männens rösträtt, men att detta nu inte längre kunde bli fallet. Han ansåg ej rösträtten sammanhänga med värnplikten, då även de män, som ej kunde fullgöra någon värnplikt hade rösträtt, och ansåg att det var en konsekvens av den manliga rösträtten, att nu ge kvinnorna både rösträtt och valbarhet. Hr Lindblad i Närlunda ville ytterligare göra troligt, att detta förslag skulle komma hela rösträttsfrågan att stranda, och trots att motsatsen ännu en gång försäkrades av frih. Bonde, torde nog fruktan härför ha något inverkat på beslutet.

Ty vid voteringen segrade utskottets hemställan med 110 röster mot 93, som avgavos för den av hr Staaff m. fl. väckta motionen. Hr Sjöcronas hade förut utan debatt och votering avslagits.

Men även vid denna riksdag vunno kvinnorna trots allt en liten framgång. Riksdagen antog nämligen en ändring i bevillningsförordningen, så att § 7 mom. 2 fick följande lydelse:

"Skattskyldig taxeras för den inkomst han åtnjutit under det nästföregående året.

Gift man taxeras för all makarnas inkomst, i den mån inkomsten icke varit av beskaffenhet att hustrun enligt lag ägt att ensam däröver råda. För inkomst av dylik beskaffenhet taxeras hustrun."

Bevillningsutskottet hade försökt sig på en ändring, som gick ut på, att hustrun skulle få egen debetsedel endast om hon själv gjorde framställning därom. Men efter ett energiskt försvar från finansminister Swartz för regeringens förslag, antogs detta oförändrat av riksdagens båda kamrar. Genom detta beslut tillerkändes således

Lär Eder brodera.

Som tidsfördriv underhållande.

Som inkomst lönande.

För närvarande pågår en specialutställning av hälsömsbroderier och den 4 Nov. börjar en avgiftsfri broderikurs i vår lokal

Hamngatan 16, Stockholm.

SINGER Co. SYMASKINS AKTIEBOLAG.

Enkel, anspråkslös jungfru,

fullt kunnig i matlagning och husliga sysslor, får plats på landet i 2 personers hushåll att på egen hand sköta hemmet. Rösträttsintresserad äger företräde. Svar till »Vän av Kvinnans Politiska Rösträtt» sändes till denna tidnings expedition, Lästmakaregatan 6, Stockholm.

gift kvinna, som har egendom under egen förvaltning, uttryckligen rätt till egen debetsedel och därmed kommunal rösträtt. Då det likaledes stadgades att mannens och hustruns egendom även i detta fall skulle sammanräknas vid beräkning av skatten och det bevillningsfria avdraget, så blev den gifta kvinnan genom dessa bestämmelser försatt i den lyckliga belägenheten, att hon kan få kommunal rösträtt och valbarhet för en synnerligen liten inkomst, om hennes man har så stor inkomst att han är kommunalt röstberättigad. Detta förhållande, som få i riksdagen torde ha fattat och ingen påpekat — hr Lindblad i Närlunda gjorde dock en antydning i rätt riktning under rösträttsdebatten — uppvisades först sedermera av fru Anna Wicksell på centralstyrelsemötet i Jönköping 1910.

Rösträttskantaten. Den från Stockholmskongressen välbekanta rösträttskantaten uppfördes nyligen vid en folkkonsert i Göteborgs konserthus under ledning av kompositören, fröken Elfrida Andrée, som hylades med en lagerkrans från Arbetareinstitutet och blommor i mängd, däribland vita och gula krysantemum från F. K. P. R. med orden Rösträtt för kvinnor i guldtryck på breda vita band. Kantaten utfördes här av omkring 100 personer (damkör, soli och orkester) och kom därigenom fullt till sin rätt. Salen var fullsatt och biljetterna slutsålda långt i förväg, och dagen efter kom en mängd nya anmälningar om inträde i F. K. P. R.

RYNKTIKTUR

Majorskan Edmann

borttager rynkor och pormaskar. Har en underbar förmåga att föryngra och försköna, ty hyn blir skär och genomskinlig. Anses vara det yppersta medel i sitt slag.

I parti och minut i

FRANSKA PARFYMMAGASINET

Hovleverantör

21 Drottninggatan 21, Stockholm

☛ samt i förnämsta Parfymaffärer. ☚

Hemkomsten.

Av Beatrice Harraden.

(Övers. från engelskan.)

Det var vid tedags en vintereftermiddag. Professor North gick nervöst fram och tillbaka i sitt arbetsrum, något högst ovanligt för en man, som brukade sitta som fastvuxen vid sitt skrivbord, glömsk av världen och försänkt i djupsinniga filosofiska spekulationer, vilka senare skulle få fast form i tredje delen av hans verk om själens utveckling.

Han var emellertid helt och hållet bragt ur sitt vanliga lugn. Under alla dessa veckor hade han kämpat med sig själv, ena stunden besluten att förlåta sin hustru och låta allt vara glömt, för att i nästa ögonblick vara fullt medveten om att han aldrig skulle kunna förlåta henne att hon dragit ner hans namn och gjort honom till föremål för sina kamraters åtlöje.

Och nu skulle hon komma hem i eftermiddag, och han måste sätta sig in i att de skulle leva sitt liv tillsammans som förut, fast han i djupet av sitt hjärta alltid skulle minnas den vanära hon dragit över honom.

Och dock älskade han henne på sitt eget lugna sätt och skulle helst velat förlåta henne av allt sitt hjärta och utan förbehåll. Hon hade varit mycket god mot honom och mycket tålig. En sådan beundransvärd begåvning hon hade för tyska! Så glatt och behändigt hon läste igenom oändliga sidor med oändliga meningar för att ge honom deras innehåll i ett kort och klart sammandrag, vilket sparade honom mycket onödigt arbete. Han tyckte sig se hennes muntra leende och höra henne säga: "Se så, Albert, nu har jag dragit mustarden ur den här avhandlingen för dig, och nu går jag ut och får litet frisk luft efter den proceduren."

Han kastade en långtande blick mot dörren. Mången gång, då hon gått, hade han

gjort ett uppehåll i arbetet och hoppats att hon snart skulle komma igen och slå sig ned i sin mörka vrå.

Sin mörka vrå, som hon brukade säga. Ja, den var mörk — alldeles för mörk. Hade hon inte en gång sagt något om att vilken gammal vrå som helst var god nog åt en kvinna? Han mindes att han ansett yttrandet onödigt och orimligt. Det faktum kvarstod emellertid att den enda plats han kunnat bereda henne var just det mörka hörnet, där han inte kunde arbeta själv med någon trevnad. Det måste han medge. Men varför hade han inte flyttat bort hyllan med alla lexikonerna och gjort plats för hennes skrivbord där?

Nå, det var inte för sent än. Han kunde göra det nu. Och när hon kom tillbaka, skulle hon se att han tänkt på henne, fast han inte velat besöka henne under denna tid, inte skriva till henne och inte ens sänt henne en hälsning, att han, trots allt, förlåtit henne.

Så grep han verket an och började lyfta

ned de tunga banden. Han ville göra det själv, och ingen skulle få hjälpa honom. Ja, han skulle förlåta henne. När hon kom, skulle han gå henne till mötes och säga: "Aline, jag har förlåtit dig!" Och hon skulle aldrig få veta vilken självövernivå det kostat honom att visa bort sina fördomar, sin konventionella uppfattning, sin sårade stolthet.

Tre band nere. Fyra band nere. Så tunga de voro! Så ofta hon slagit i dem för hans räkning. Han tyckte sig höra henne säga: "Sitt stilla, Albert. Jag skall ge dig den barbariska luntan." Han log vid minnet därav. Hon hade alldeles rätt — de voro verkligen barbariska.

Sex band nere. Så han saknat henne under dessa fyra månader. Först nu märkte han riktigt hur tomt det varit utan henne.

Sju, åtta band nere. Nu till nästa hylla.

Varför hade han förhärdat sitt hjärta och sitt sinne alla de månader, som föregingo den kväll, då hon lämnade sitt hem och

P.A. Colljns

Extra Prima
o. Prima
Bomullslärf.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

Kvinnornas petitioner och motioner till finska lantdagen.

Av de över 20 petitioner och motioner kvinnorna under sitt 5-åriga lantdagsarbete inlämnat, beröra förklarligt nog ganska många kvinnans och barnens rättigheter, men sociala reformer i allmänhet saknas ej heller. Ungefär en tredjedel av förslagen kvarligger ännu i utskotten, alla de övriga vila på obestämd tid i senaten eller ministerrådet, där de få avvakta en tid, då en normal utveckling i framåtskridandets tecken åter kan börja.

Fremst bland de petitioner, som avse hävdandet av kvinnans rättigheter, står en av Alexandra Gripenberg, Lucina Hagman m. fl. inlämnad petition om upphävandet av mans målsmanskap samt reformering av makarnas gälds- och förmögenhetsförhållanden.

Vidare ha vi två petitioner, som avse kvinnans jämställande med mannen på förvärvsbanan; den ena angående rätt för kvinna att bekläda alla slags ämbeten, den andra angående rätt för henne att uppträda som rättegångsbiträde.

Slutligen ha Lucina Hagman m. fl. inlämnat en petition om höjande av kvinnans äktenskapsålder från 15 till 18 år, och Hilja Pärssinen m. fl. en om införande av moderskapsförsäkring.

Såsom i sakens natur ligger, har barnet av de kvinnliga lagstiftarna omfattats med stort intresse, och flera petitioner ha inlämnats för att åstadkomma bättre barnskydd. Den mest omfattande av dem är underskriven av Jenny af Forselles m. fl. och rör

Nyare rösträttslitteratur:

F. A. Bather, M. A., D. Sc., F. R. S.: *Till de svenska männen*. Utgivet av Uppsala F. K. P. R. 6 öre; 4:50 pr 100 ex.

Anna Bugge-Wicksell: *Gifva kvinnors kommunala rösträtt*. Utgivet av L. K. P. R. 25 öre pr 100 ex.

Frigga Carlberg: *Varför fru Håkansson gick in i rösträttsföreningen*. Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Klara Lindh: *Den svenska kvinnorösträttsrörelsens historia i korta drag*. Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Minneslista. (7:de uppl.) 5 öre.

Rekvitioner ställas till
L. K. P. R:s Expedition
6 Lästmakaregatan, Stockholm.
Telefoner: Riks Norr 6 00; Allm. Brunkeb. 9 44.
Öppet alla vardagar kl. 3-4 e. m.

åstadkommande av lagstiftning om allmänt barnskydd. För stävande av sedlighetsbrott mot minderåriga flickor har Alli Nisinen m. fl. yrkat skärpt straff för dylika förbrytelser. Andra petitioner handla om ordnandet av oäkta barns arvsrättigheter, om inrättande av hem för värlösa barn och ogifta mödrar, om inrättande av skolkök och anskaffande av beklädningshjälp åt medellösa elever, om anslag till folkbarnträdgårdar, om anslag för understödjandet av sedlighetsarbetet i huvudstaden och övriga större städer, om inrättande av anstalter för arbetsförmedling, om upphävande av legohjonsförordningen, om skyddslag för kontors- och handelsbiträden samt om lindrade straffbestämmelser för barnamord.

Slutligen hava vi också en motion om skärpta straff för djurplågeri samt en petition om förbud för kringresande menagerier. Kvinnornas lantdagsarbete har dock ingalunda inskränkt sig till inlämnandet av petitioner och motioner, utan de hava även flitigt deltagit i utskottsarbetet. De borgerliga partiernas samtliga kvinnliga representanter hava suttit som medlemmar i ett eller annat utskott, och kvinnliga socialister hava icke heller saknats i desamma. Till och med grundlagsutskottet har i dr Thekla Hultin haft en kvinnlig medlem.

sedan tillsammans med andra kvinnor blev dömd till fyra månaders fängelse?

Han måste medge att hon gjort sitt bästa för att få honom att förstå att kvinnorörelsen var något verkligt och levande, som varken statsmän eller filosofer eller affärsmän längre kunde vara okunniga om. Han måste medge att han alltid visat av henne, och så hade hon gått sin egen väg under en tystnad, som skapats av hans envishet, och han hade ingen aning om vad som sjöed i hennes sinne. Han hade också varit alldeles oförberedd på den vanära hon dragit över honom. Nu såg han för första gången att han också var att klandra, då han icke givit henne råd och hjälp. Så mycket mera skäl för att utan några villkor ge henne sin förlåtelse.

Ännu en hylla tom. Aline skulle le åt hans verksamhetslust. Han hade själv roligt åt den. Så dammiga böckerna voro. Det var för att hon inte varit där och sett till dem. Hon tog vård om dem som om de varit ömtåliga, känsliga blommor. Han kunde höra henne sjunga, medan hon dammade av dem med en mjuk duk i vitt, grönt och lila. Så glad hon var — och så mild! Vad hade han tänkt på som inte hälsat på henne under denna långa tid? Och varför hade hans stolthet inte tillåtit honom att själv hämta henne, utan förmått honom att sända sin syster Isabel i sitt ställe? Förhållandet var...

Plötsligt stannade en bil utanför huset. Boken föll ur professors hand, och en underlig förvandling skedde. Hans anletsdrag, som för ett ögonblick sedan upplysts av ett leende, fullt av ömhet, fingo ett uttryck av avvisande stränghet. Mot sin vilja, nästan utan att veta av det, fångades han ännu en gång i det nät av fördomar och traditionella tankar, som män ha så mycket svårare än kvinnor att frigöra sig

ur. Han gjorde en ärlig ansträngning att komma loss, som många andra ädla och goda män gjort, men misslyckades, som de misslyckats.

Han stod orörlig, lutad mot sitt skrivbord. Samma inflytande, som hindrat honom att hämta henne hem, avhöll honom nu från att skynda henne till mötes i hallen. Han väntade, med armarna orörligt korslagda och blickarna riktade mot dörren. Den öppnades. Till hans ytterliga förvåning kom hans syster Isabel ensam in i rummet. Hon föreföll nervös och såg uppörd ut.

— Var är Aline? frågade han ivrigt.
— Albert, svarade hon med en röst, som darrade lätt, Aline har inte kommit.
— Vad menar du? frågade han häftigt.

Var det då inte sant att hennes tid var ute? Ville de inte låta henne komma ut?

— Jo, jo, svarade Isabel, som började fatta mod. De låto henne komma ut. Hennes tid var ute. Jag var hos henne. Åh, Albert, det är en glans i hennes ögon och ett uttryck i hennes ansikte, som lärt mig mer än åratals föredrag och hela volymer med förklaringar. Jag önskar du kunde se henne. Men hon sade, att hon inte kunde komma hem, förrän...

— Förrän jag hade förlåtit henne, förmodar jag, inföll han.
Isabel skakade på huvudet.
— Nej, så var inte Alines hälsning, sade hon lugnt men bestämt. Hennes hälsning var att hon inte kunde komma hem, förrän hon hade förlåtit dig.

Professorn stirrade på henne i stum förvåning, men hon skyndade ur rummet, som om det nu vore för sent att tala om saken.

— Förrän hon hade förlåtit mig, upprepade han som i en dröm.

ROHTLIEB & COMP.

Innehavare:
Översättarinnan EMILIE KULLMAN
Kontor:
Nybrogatan 26, Stockholm.

Prima Anthracit i olika krossningar.
Hushållskol, Cokes,
Marie-Briketter till billiga priser.

Riks Tel. 40 62. Allm. Tel. 78 39.
(K. R. 403)

Stockholms Nya Resandehem
STUREPLAN — Birgerjarlgatan 19 — (Kungsgatan 1.)
Rikstel. 77 50. Allm. Tel. 242 21.
Nytt — Förstklassigt — Komfortabelt.
Rum från 2 kr. till högre pris. Veckorabatt gives.
Högaktningsfullt E. LINDORM.

Stockholms Ritkontor

rekommenderar sina i alla prislägen smakfulla och vackra handarbeten. Ritningar till broderier för klädningar utföras i extra vackra mönster.

Huvudaffär: Drottninggatan 30.
Filialet: Humlegårdsgatan 11, St Paulsgatan 1, Upplandsgatan 34.

AFFÄRSREGISTER

Behöver skorna lagas?
så vänd Eder till Svenska Skosulningsfabriken, Norrlandsgatan 21. Skorna hämtas och hemsändes efter tillsägelse på allm. 248 40 eller riks 62 77. Obs! Billiga priser och prima materialier. (A. F. 776).

Ivar Öhrnbergs Bokbinderi
4 Observatoriegatan, Stockholm. R. T. 8203. A. T. 10432. Utgör allt vad till yrket hör. Uppfodning och fernisering av kartor och planscher. Specialitet: Förgyllning för hand och press. Klädsel av skriv- och spelbord. Omsorgsfullt arbete och moderata priser. (A. F. 796.)

Agnes Hallbergs Modeaffär
Upplandsgatan 25
rekommenderas. Smakfulla hattar, moderata priser. Sorghattar på lager.
Allm. Tel. 116 02. (A. F. 797.)

Agda Svenssons Modemagasin
Mästersamuelsgatan 65. Allm. Telefon 159 07
Rekommenderar sitt stora välsorterade lager av alla nyheter i Modebranschen. Sorgsaker ständigt i lager. Pariser-Modeller. Obs! Billiga priser.

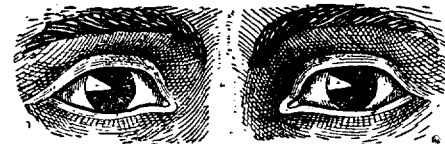
Ateljé Central.
Om Ni vill ha väl utförda porträtt och billiga priser, gå till Mästersamuelsgatan 71, andra huset från Vasagatan. Hiss. Visitt 3 kr., kab. 5 kr. pr puss.

Välj ett vackert arbete hos
ESTHER FLYBORG
Tapisseri-affär
Götgatan 15, 1 tr. Malmkillnadsgatan 48 A
Allm. Tel. 306 87 Allm. Tel. 48 25
Vesterlånggatan 52, Allm. Tel. 218 47

FÖRENINGEN
HANDARBETETS VÄNNER
5 Birgerjarlgatan, Stockholm
Riks 91 02. Allm. 116 74.

Rösträtt för Kvinnors
sjuttonde nummer innehåller bl. a.:

Stadsfullmäktigevalen i december.
Kvinnorösträtten i Danmark.
Stortingsvalgen i Norge. Av Fr. Mörck.
Genom andras arbete? Av Ellen Hagen.
En rösträttskatekes.
»Mobilisering»
Kvinnorna och kriget. Av K. F.-H.
Men's International Alliance for Woman Suffrage.
Senaste nytt från England. Av Ester Brismann.
Films.
Sköldpaddan och haren.
Arbetet ute i landet.
Kvinnorösträttens riksdagshistoria IX. Av Gulli Petrini.
Hemkomsten. Av Beatrice Harraden.
m. m.

MAZETTIS
ÖGON-CACAO

delikat - kraftig - hälsosam - per hektopak 45 öre
Högsta näringsvärde! Lämnar ingen bottenats!

MAZETTIS
SPIS-CHOKOLADER
särdeles fina och välsmakande.

BILLIGA BÖCKER!
Antikvariatet, Malmkillnadsgatan 25
Svensk och utländsk litteratur, planschverk, musikaller m. m. Böcker uppköpas!
Allm. Tel. 127 51. Kom ihåg adressen!

DAMFRISÉRINGEN
24 Mästersamuelsgatan 24
utför alla slags kamningar, hårarbeten och champonering. Förstklassigt arbete till moderata priser.
Allm. Tel. 190 18.

MODEAFFÄREN
Oskarteaterns hus
rekommenderas.
Rikt och väl sorterat lager. Billiga priser.
Allm. Tel. 244 01 IDA NORDGREN.

ELIN MADÉNS Märkningsateljé
LILLA VATTUGATAN 12 (börmet av Brunkebergsgatan). STOCKHOLM
Utför all slags märkning för maskin. Även hälsömnad och stoppning av duktyger samt fällning emottages. Förstklassigt arbete. Billiga priser. A. t. 119 05.

Gustafson & Barchæus
Modemagasin
9 Jakobsgratan 9. (OBS! Mitt emot Nordiska Kompaniet).
Ständigt lager av Sorgartiklar. Förstklassigt arbete. Moderata priser. Allm. Tel. 228 56

JANSSON & LÖFVING
MODEMAGASIN
Skepparegatan 29
Allm. Tel. 248 95 Rikstel. Ö. 11 23

Föreningens för Svensk Hemslöjd
Permanent utställning
Biblioteksgatan 12, Stockholm.
Enda försäljare av **äkta allmogearbeten** såsom Vävnader, Spetsar, Folkdräkter, Möbler, Järn- och Träarbeten, Lergods m. m.

OBS!
Önskar ni stilfulla och välgjorda möbler? Gör då ett besök
MÖBELAFFÄREN
Gamla Kungsholmsbrogatan 26, Malmkillnadsgatan 19
A. P. Anderson.

Hotell, Matsalar o. d.
Vogatariska Matsalarna & Pensionatet
Drottninggatan 94, 1 tr. rekommenderas. Middag serveras från kl. halv 4-5. Tiden kan dock ändras efter överenskommelse.
A. T. 26 055. Augusta Rydell. (A. F. 777.)

MÜLLERS CAFÉ
16 Norrlandsgatan rekommenderas. Särskilda matsalar för damer. Stora hygieniska Matsalar 1 tr., känt för sin goda, välsmakade mat. Å nedre botten servering efter tyskt och svenskt mönster. Obs! Stor rabatt vid köp av kupper. Obs! Ett omycket kaffe serveras hela dagen öppet till kl. en kvart före 12.

Hotell Häglund
Innehavare: H. Brodin
Nära Centralstation 36 Vasagatan, Stockholm Vid Central-Posthuset
Rekommenderar sina hemtrefliga och tysta rum till moderata priser. Rikstel. 37 02. Allm. tel. 116 7

Norrländska Privathemmet
(Anna Öhrlund)
Stora Vattugatan 5, Stockholm. Allm. Telefon 209 61.
För resande ljusa o. komfortabla rum, försedda med elektr. ljus m. m. Obs! Hiss. Endast 2 min. från Centralstation.

PENSIONAT HÖJDEN
5 tr. Hiss.
Trevliga rum, godt bord med trevlig utsikt från takplatån
Vasagatan 5 Riks 124 53

Emma Grönbergs Pensionat
15 A Norrlandsgatan 15 A
(2 min. väg. från Norrmalmstorg och Kungsträdgården)
Tysta, komfortabla möblerade rum från 2 kr. Hiss, elektr. ljus. Värmeledning. W. C. Ringleddning i alla rum.
English spoken. Deutsch sprechen. A. T. 114 47. R. T. Norr 5 05
Stockholm, Ivar Hægströms Boktryckeri A.-B., 1912.